

CHUNILAL GANDHI VIDYABHAVAN, SURAT

Shastri Dinmanishankar Pustak-Bhandara

No. : 112 Subject : Alankara

Title : Artha Alankara Lakshana Sangraha

Author : Appayya Dikshita Scribe : J. S. Anand

Date of the work : — Date of the Ms. : —

Place of the work : — Place of the Ms. : —

Size : 8" x 4.5" Extent : Fol 13

Language : Sanskrit Script : Devanagari

Remarks : Complete

श्रीपद्मजनेश्वरस्येदं पुस्तकं ॥ श्री
श्री चंद्रकारनिकाशिका ॥

श्रीगणेशायनमः॥३॥पमायात्रसादृशस्तस्मीसहस्रसतिधयोः॥
 हुंसिर्वक्तृसतेकार्तिःसर्गंगाभवगाहते॥१॥वर्णपिप्रानधर्माणामुप
 मावाचकस्यच॥एकदिचनुपादानैर्मित्रालुप्तोपमासूधा॥२॥तडिद्राशु
 दुल्यास्याकस्तीदशोर्मम॥कोत्यास्मरवधूयंतीदृष्टानन्वीरहोमय
 यत्तयामिलनंतत्रलाभोमेयश्चतइते॥तदेतकाकतालीयमवित्तक
 तसंभवे॥३॥उपमानोपमेयसंयदेकस्यैववस्तुनः॥इंद्रिंद्रिवि
 नित्याहोतदनन्वयः॥४॥पर्यायेणधयोस्तच्चेदुपमेययोपमास्त॥५॥
 धर्मार्थवपुर्णश्रीरथोद्यमइवत्वयि॥६॥प्रतीपमुपमानस्पउपमेय
 ३चनसलप्रज्ञेयन॥त्वहोममंपलत्वक्कसदशोविधुं॥७॥अन्योप
 मेयलानेनवर्णस्यानादरश्चतत्॥अलंबर्गेणतेवक्रकांताचंद्रो
 पितादृशी॥८॥वर्णोपमेयलानेनतथान्यस्यापनादरः॥९॥कौय
 शः

पि ३

र्पस्तेमत्पोत्वतुल्याःसंतिहिस्त्रियः॥१॥वर्णनान्यसोपमायाअनिसोष
 तिवेचक्ष्यतत्॥मुधापवादोमुधाहित्पन्मुखानंजिलांबुजं॥१०॥प्रति
 पमुपमान्यस्पज्ञैमर्थमितिमन्यते॥इष्टंवेधदंतस्ययत्॥११॥पुत्रि
 त्रिपतेनत्रिमिंदुना॥१२॥विषमस्यापनेदताद्रूपरंजनंविषयस्पयत्॥रु
 पकंतुंविधाधिस्यन्मुपमत्वानुनयोक्तिनिः॥१३॥अयंतुधुरिसाहृ
 येनदद्यापुरःक्षणत॥अयमास्तेविनाशंनुस्तात्तीथीकंविलोचनं॥१४॥
 शंनुविध्यमवत्पघर्षीकृत्यसमदशितां॥अस्यामुखेदुनालेखने
 ३नंदेनत्रिमिंदुना॥१५॥साधियमपराजित्तिरसुधासागरादित
 अयंज्ञेत्तंविध्यंशुमुखचंद्रोतिरिख्यते॥१६॥परिणामःक्रिया
 र्थाख्येविषयीविषयात्मना॥प्रसंनेनदृगबुद्धेनविज्ञेतेमदिरदृगा॥१७॥

बहु निर्वडुधो स्त्रे स्वादे वसो स्त्रे स्वदुष्यते ॥ स्निनिब्रामो ॥ धिनिः स्व
 दुः शालः शत्रु निरेहिसः ॥ १७ ॥ एतेन बहु धो स्त्रे खेप सो विषय मे दत्त ॥
 गरुर्वचस्पर्जु नो यं द्विर्त्पानि कशरा सने ॥ १८ ॥ स्पा स्मति न्नाति
 संदेहैः स्तदं क्रालं क्रतित्रयं ॥ पंङ्गु जं प स्पतः क्रोता मुखं मे गा डते मनः ॥ १९ ॥
 अयं मम स्तमुधु प स्तन्मुखं चै लिपं जं ॥ पंङ्गु जं वा सुधां शुर्वे स ति ५
 स्माङ्गु न निर्णयः ॥ २० ॥ शु धा प शु ति रं प स्म आरो पा धो धर्म नि
 रुवः ॥ वनायं सुधां शु द्वित द्वि यो म गं गा स स्मै रु खं ॥ २१ ॥ स एव
 युक्ति पूर्व स्वे दुष्यते हे त्य प दु तिः ॥ नै दु स्ती व्रो न नि शप द्रः सि धारो
 वोर्यो मु छितः ॥ २२ ॥ अ न्य त्र त स्पा रो पा र्थः प र्य स्ता प दु ति
 स्तु सः ॥ नायं सुधां शुः द्वित द्वि सुधां शुः त्रय सी मुखं ॥ २३ ॥ क्रो ता
 रो दु दु

पदुतिरन्यस्पर्शं क्रयां न्नां सिवारणो ॥ ता पंङ्गु रो ति सोत्क्रं पं त्वरः द्विनः
 स सि स्मरः ॥ २४ ॥ छे ज्ञा पदुतिरं प स्पर्शं क्रत स्प निरु वे ॥ प्र ज ल्प न्दे लः
 क्रो तां द्विन दिनु पुरः ॥ २५ ॥ ज्ञै त वा पदु ति र्क्वै र्वा ता धे नि रुते प दौ नि
 यां ति स्म र्ना रा वाः क्रो ता द ज्ञा त ज्ञै त वा त् ॥ २६ ॥ सं ना वा नाः स्फु रु त्मे
 दा व सु हे तु फ ला त्म ना ॥ उ का नु का स्प द्वा त्र सि धा सि धा स्प दे प रो ॥ २७ ॥
 धूम स्तो मं त मं शं ज्ञे क्रो वि विर ह सु ष्म णः ॥ लि प ती व त मो गा नि व र्ष
 ती वां ज नो क्ष नः ॥ २८ ॥ र कौ त वा धि मं दु लो नु वि वि हे प ण त्र धू वं ॥
 त्व न्मु खाने स या नु नं प न्ने र्वे रा य ते श सि ॥ २९ ॥ म ध्यः द्वि कु च यो ध र्ते
 व द्रः ज्ञे न द्र दाम निः ॥ आ यो न्नु त्व त्प दे नै यं प्रा धुं तो ये त प स्प ति ॥ ३० ॥
 रु प क्रो ति श यो स्पा नि गि या ध व सा न तः ॥ प र्पा नी लो त्प त्ते दं धा निः
 कि

सरति शिता किं सुत सै सरां ॥ ३१ ॥ यद्यप्युतिगर्नत्वं सैव सा पद
 वां स्मृता ॥ त्वसुक्तिषु सुधारा जन्मनां ता पसंति तां विधौ ॥ ३२ ॥ नेद
 शतिशयोक्तिस्तु तस्यै वाम्पत्ववर्णनं ॥ अंमदेवा स्य निनिर्यमंम
 धैर्यं महिपते ॥ ३३ ॥ संवाधातिशयोक्तिः स्यात् अयोगे योगवृत्त्यनं ॥
 सौधाग्राणि पुरसा स्य शंतिविधु रंमं ॥ ३४ ॥ योगे प्ययोगं
 बंधातिशयोक्तिरित्यते ॥ त्वयी दातरिरा जे इ स्वर्गमात्रा प्रियामहा ॥ ३५ ॥
 अक्रमातिशयोक्तिः स्यात् स इत्वे हेतुका ययो ॥ अलि गंतिसमदे ३
 वज्रां शराश्च पराश्च ते ॥ ३६ ॥ चपलातिशयोक्तिस्तु कार्ये हेतु
 प्रसक्तिर्ज्ञेया स्यामीत्युदिते तस्माः वलयो नवदु मित्रा ॥ ३७ ॥
 अत्यंतातिशयोक्तिस्तु पौर्वा र्यव्यतिक्रमे ॥ अग्रेमानो गतः

वैप

पश्चादनुनीता प्रियेण सा ॥ ३८ ॥ वर्णा नामितरेषां वाधमै अं
 तुल्ययोगिता ॥ संक्रवंतिसरोजानि स्वैरिणी वदना निचद
 ना निच ॥ ३९ ॥ त्वंदं गमादेव देहं स्पचित्तेन ना सते ॥ माव
 ती शशन्धे स्वा दलीनां भ्रमे रता ॥ ४० ॥ हिताहिते वृत्ति तौ ल
 मपरा तुल्ययोगिता ॥ मरियते परानुति मित्रशानवेयो स्व
 या ॥ ४१ ॥ गुणैः समीकृत्य वचो न्पातुल्ययोगिता ॥ लोके
 पातोपमः पाशी श्रीदः शक्रः नवानपि ॥ ४२ ॥ वदंति वर्णविर्ण
 नां धर्मै अं दीपकं बुधाः ॥ मदेन नृत्तनः प्रतापेन महिपतिः ॥ ४३ ॥
 त्रिविधं रिपकावत्तौ नवे दावति रिपकं ॥ वर्षत्पंबुधरा मे यं ॥ ४४ ॥
 वर्षत्पेषा वसवरी ॥ ४५ ॥ उमीलंति कृवा निष्कुरंति कुरज

जाति ३

इमा माघंति वातः सप्त माघंति वशिखा वला ॥ ४५ ॥

वाच्योरेषां मान्ये प्रतिवस्तुपमा स्मता ॥ तापेन जाते ते सुर
 सुरश्वापेन राजते ॥ ४९ ॥ चेदि प्रतिविबलं दष्टं तस्मदलं मूर
 तिः ॥ त्वमेव जित्तिर्मनूराजन विधुरेव हि श्रान्तिमान् ॥ ५० ॥ वा
 च्यार्थयोश्च दशयोरेषां रोपो निदर्शनो यदा तु सौम्यता
 सेयं पुण्ये दोरकलं क्रिता ॥ ५१ ॥ पदार्थवृत्तिमप्येकैव दत्त
 म्पानिर्देशनां ॥ त्वत्तेन युगलं दत्ते तिलोनीलांबुजमनेना ॥ ५२ ॥
 अपरां बोधनं प्रादुक्रियया सरादर्थपो ॥ न शेषे ज्ञानवि
 रोधिति हि गच्छेद्दयतमः ॥ ५३ ॥

४

प
 मतिरेकविशेषश्चेदपमानो मेघयोः ॥ शैला इवो
 नूनास्तः किं तु प्रवृत्ति को नूना ॥ ५४ ॥

उदयमेव सविता पश्येत्पश्यति श्रियं ॥ विनावयवसमृद्धीनां फलं सु
 दृढमुग्रं ॥ ५५ ॥ स होक्तिः स उनावश्च स ते जनरंजन ॥ रिगतमग
 मत्तस्पृष्टिः प्रत्यर्थिनिः स उः ॥ ५६ ॥ विनोक्तिश्चेदिना किंचित्प्र
 स्तुतं दिनमुच्यते ॥ विद्यायां पि सावधा विनाविनयसंपदा ॥ ५७ ॥
 तद्ये-किंचिदिदिनारम्भं विनोक्तिः सापि कथ्यते ॥ विना सलैर्विना
 तेषां राजे नवतः स नो समासोक्तिः परिस्तरतिः प्रस्तुतेऽप्रस्तु
 तस्पृष्टे ॥ अयमैदीमुखं पश्य रक्तः श्रुवति चंद्रमाः ॥ ५८ ॥ अयं
 रः ३ कारः परिकारः सा संमनि प्राये विशेषणं स्तुथां श्रुवति तोत्तं स
 स्तापंडरः तुवः शिवः ॥ ५९ ॥ सानि प्रापे विशेषे तु नवेत्परिक
 रां कुरः चतुर्णां पुरुषार्थानां दाता देवश्चतुर्जः पत ॥

साधुद्विपुनसाधुकर्तव्यं किमनः परं ॥ यमदर्थे विलुनासि दनेरपेन ॥ पत्र ५

एषि

स्वरः ५॥ वैरपि धु

नानार्थसंश्रयश्चेवो व ~~स्वरः ५॥ वैरपि धु~~ वणो निवाश्रीसः ॥ सवदो
माधवपायात्र सयोगं गामदीधरतः ॥ ५॥ अत्रेन च नमुखं तुल्यं
रुरिणहितशक्तिना ॥ ३॥ ~~स्वरः ५॥ वैरपि धु~~ रुरिजिह्वा लशुभनेवादिनीपतिः ॥ २॥
अप्रस्तुप्रसंसासात्सायत्रप्रस्तुताश्रयैकः कतिशब्दते
षुयो नंशक्रान्तपाचते ॥ १॥ प्रस्तुतेन प्रस्तुतस्त्वोततांशु
रः ॥ त्रिं नंगसत्पां मा लुत्पां केतव्या चं टने धया पर्यायोक्तं तु
गं म्पस्ववचो नं गं तराश्रियं नमस्तस्मै कतौ येन मुधारा इ
व धुकुचौ ॥ ३॥ उक्तिर्व्याजस्तुतिर्निदास्तुतिर्न्यास्तुतिर्निदयो ॥
कः स्वर्धु निविवेकस्ते पापी नोनयसो दिवं ॥ ४॥ निंदाया निंदाया
पययोक्तं तदपाहुः यत्प्राप्तेनेष्टसाधनं ॥ यामिचनल
तां दृष्टुं युवाभ्यामोस्तेतामिदं ॥ २॥

घोतरे

५८

पत्र ६

किं व्याजनिदेति जीयते ॥ विधेः निधोयस्ते प्रागेकमेवाहरश्चिरस्य
विवाच्यापः स्वयमुक्तस्य प्रतिषेधोरणत्वा चं इ संदर्शयात्मानमथवास्ति
प्रियामुखं ॥ ६॥ निषेधानासमाद्वेपंबुधाः केचनमचते ॥ नाहं दुती
तनोस्तापतस्याकालानलोपमः ॥ ७॥ आद्वेपोऽप्योविधौ व्यक्ते नि
षेधे च तिरोहिते ॥ गङ्गासिवेत्कांततत्रैवस्याजनिमर्मा ॥ ८॥
आनासत्वे विरोधस्य विरोधानास इष्यते ॥ विनापितच्चिह्नरेण
वद्वेजौ तव हरिणौ ॥ ९॥ विनावना विनापि स्यात्कारणं कार्यं
तन्मचेत् ॥ मथ्यता हारसासिक्तं रक्तं त्वच्चरणं बुजं ॥ १०॥ हेतुना
मसमत्वे कार्योत्पत्तिश्च सामता ॥ अस्मै रतिस्तु कठिनैः कगक
यतिमन्यथः ॥ ११॥ कार्योत्पत्तिस्त्रुतीयासात् सत्येव प्रतिबंधकः ॥

कनरेनेवराजेन्द्रदशत्यसिनुजं गमः ॥१२॥ अकारणकार्यस्य वतुर्पि
 स्याद्विनावना ॥ शंखाक्षीणानिनादोयमुदेतिमहद्भुतं ॥१३॥ विरुधा
 कार्यसंपत्तिदर्शकाविद्विनावनाक्षीतांशुक्रिरेणस्तर्चिदंतसंता
 पयंतितो ॥१४॥ कार्यकारणजन्मापिदद्याकाविद्विनाविना ॥ यशप
 योराशिरनुत्करकस्यतरोस्तवा ॥१५॥ कार्यजनिर्विशेषोक्तिः स
 तिराशिरनुत्करकस्यतरोपुष्पलकारेण ॥ इतिस्नेहयोनानृत
 स्मरदिपेज्वलसपि ॥१६॥ विरुद्धं निवृत्तद्वेषत्वं कार्यइत्योरसंगति ॥
 विषजलधरैः सीतं मुर्छिताः पथिभांगनां ॥१७॥ अन्यत्र करणियस ६
 ततोम्यत्रकतिश्चसा ॥ अन्यत्कर्तुं प्रवर्तस्पतद्विरुद्धकतिस्त
 था ॥१८॥ अपारिजातां वसुधां विविर्षन्घातथाकथाः ॥ गोत्रो
 धरप्रवृत्तादिगोत्रो ९

श्रेष्ठपुराकरो ॥१९॥ विषमं वर्णतेयत्रघटनाननुरूपयोः ॥ केयंशि
 रीषमर्द्धगीकतावत्तमदनज्वरः ॥२०॥ अनिष्टस्याप्यवाप्तिश्चतदि
 दार्थसमुर्धमात्र ॥ नक्षत्रायादिमंजुषादद्यास्तुस्तेननक्षितः ॥२१॥
 समं स्याद्वर्णनं यत्रद्वयोरप्यनुरूपयोः ॥ स्वानुरूपं कृतं सन्नहारे त्रु
 एचुचमंडलं ॥२२॥ विनानिष्टं तसिद्धिर्यदर्थं कर्तुमुद्यमः ॥ यु
 कोवारणलानोयं शास्त्रतेवारणार्थिनः ॥२३॥ विवित्रंतत्प्रय
 श्वेद्विपरितफलेसया ॥ नेमंतिसंतस्त्रैलोक्यादपिलब्धुंसमु
 न्ति ॥२४॥ अधिकं पशुलाधारादाधेयाधिभ्यवर्णनं ॥ ब्रह्मांश
 निजलेयत्रतंत्रमांतिनतेगुणां ॥२५॥ पद्याधेयाधेदाधाराधि
 व्यंतदपितसमं ॥ क्रियद्वाज्जल्यत्रेतेविश्राम्यंतिगुणास्तथा ॥२६॥

अत्यंत सुखादायेवाद्यधारस्य सुखादा ॥ जपमालायते तेष्व
 करे मणिमयोमिका ॥ ६५ ॥ अंनोपयत्रतत्र स्यादुपकारः परस्परं ॥
 त्रियामाशशिना नातिशशी नातित्रियामया ॥ ६६ ॥ विशेषः स्या
 तमाधारं विना पाद्ये यवर्णनं ॥ गते सुर्ये पिदिप स्यास्तमष्टिदं
 तितकरा ॥ ६७ ॥ विशेषः सोपियद्येकं वस्त्वनेकत्र वर्णते ॥
 अंतवर्हिपुरपश्चात् सर्वदिक्ष्वपि सैव मे ॥ ६८ ॥ किंचिद्वारं न तोश
 अवस्वंतरुति श्वसः ॥ त्वांपसतामया लब्धं कल्पवृक्ष निरिह
 एं ॥ ६९ ॥ स्यात्स्वाधाया तोषाया क्रिरितथाकारि क्रियेत्तवेत् ॥
 जगत्प्रीयते इति तैरवकु सुमायुधः ॥ ७० ॥ सौकर्येण विरुद्धा ७
 अपि क्रियाकार्यविरोधीनि ॥ दयाचे ह्येति मयि अपरित्याज एव तो ॥ ७१ ॥

म ३ द्वा ९

श्रीः

गुंफः कारणमाला स्याद्यथा मन्त्रांतकारणैः ॥ नयेन श्रीश्रियात्पागस्मा
 जेन विपुलं यशः ॥ ७२ ॥ गदितमुक्त रित्पार्थश्रेणी रेकावलीर्मता ॥ नेत्रे क
 णंते विष्णोते कर्णे दोः स्तं नदो लितौ ॥ ७३ ॥ दोः स्तं नो जानुपेयं तप्रलंब
 मनो हरो ॥ जानु नीरक्षमुक्त राकारे तस्पमही नुजः ॥ ७४ ॥ शीपकैकावति
 योगान्मालादिपक्रमुच्यते ॥ स्मरेण हृदये तस्यास्तेन त्वमिक्ता स्थि त्रप
 तिः ॥ ७५ ॥ उत्तरोत्तरमुत्कर्षः सारइत्यनिधीयते ॥ मधुरं मधुमीयुषंत
 स्मात्तस्मात्कवेर्वचः ॥ ७६ ॥ यथा सखं क्रमेणैव क्रमिकाणं समन्वयः ॥
 सत्रुमित्रं विपत्तिं च जय रंजय नं जया ॥ ७७ ॥ पर्यायो यद्दीपयं येणैक
 स्थाने संशयः ॥ पञ्चमुक्ता गता चंडं कामिनी वदनमना ॥ ७८ ॥ एक

• • स्मिन्वयनेकं वा विज्ञातः सोऽपि संमतः ॥ अधुना पुलिनं यत्र तत्र स्त्री
तः पुरा जनि ॥ १०७ ॥ अपरिवृत्तिर्विनिमयो न्युना न्यधिकयोर्मिथः ॥ जग्रा
हे कशरं मुक्ता कटाक्षं रसरिपुस्त्रियः ॥ १०८ ॥ परिसंस्नानिषेधैकमेका
स्मिन्वस्तुयंत्रयं ॥ स्नेहद्वेयः प्रदिपेषु न स्वांतेषु न तन्मूयां ॥ १०९ ॥ विरो
धेतुस्य बलयोर्विकल्पाऽलं कृतिर्ममता ॥ सधः सिरांसि चार्पाचानम
यंतुमहिचुजः ॥ ११० ॥ बहुनां युगपश्चावनातां गुंफ समुच्चयः ॥ नश्यं
ति पश्चात्पसंति नश्यंति तव विद्विषः ॥ १११ ॥ अहं प्रथमि काना
जामेककायां च योपिसः ॥ कुलं रुपंच यो विधाधनं च मदयत्पुमुं ॥ ११२ ॥
कारकैर्गगतानां च गुंफकारकदीपकं ॥ जग्राहे कंशरं मुक्ता कटा
सरिपुस्त्रियः ॥ ११३ ॥ गच्छत्यागद्विपुनः पांथः पश्यति दृष्टि ॥ ११४ ॥

समाधिः कार्यसौकर्यकारणंतरसंन्निधेः॥ उत्कंठिताचक्रुलराज
गमास्तंचनानुमान्॥१११॥ अत्यनीकं बलवतः शत्रोः पक्षे पराक्र
मः॥ जैत्रनैर्त्रिगुणैर्गोकार्णवुत्पलाभ्यामधः क्रतौ॥११२॥ कैमुत्येनार्थसं
सिधिः काव्यार्थापत्तिरप्यते॥ संजितस्त्यक्तुस्वेनेंदुः कावार्तासरसिरुहां॥११३॥
समर्थनीयस्यार्थस्य काव्यलिगंसमर्थनं॥ जितोसिमंदकंदर्पमच्चि
त्सि त्रिलोचनः॥११४॥ उक्तिरर्थोतरन्यासः स्यासामान्यविशेषयोः॥
इनुमानद्विमतरत्तदुस्तरांकिमहात्मनां॥११५॥ गुणबद्धस्तुसंयो
गाधातिस्वल्पोऽपि गौरवं॥ पुष्पमालांनुषंगेन सूत्रं शिरसिधार्य
ते॥११६॥ यस्मिन्विशेषसामान्याविशेषाः सविज्ञः स्वरांसनति
येषां संतो हि दुर्धषासागरा इव॥११७॥ प्रौढोक्तिरुत्कर्षदेतौत

धेतुं परिकल्पनं॥ कृचां कलिं दत्तातीरतमास्तोममेव कां॥ ११९॥
 संभावनं यदीहं स्यादित्युद्योगस्य सिद्धये॥ यदि शेषो न वेव कृत्वा
 कथिताः स्युर्गुणस्तवा॥ ११९॥ किंचिन्मिथ्यात्वसिद्धये मिथ्यां त
 रप्रकल्पनं॥ मिथ्या ध्यवसितिर्वेश्यां राये स्वः स्रजं वदेत्॥ १२०॥
 प्रस्तुतेवर्णवाच्यार्थं प्रति विवस्वर्णनं॥ ललितं निर्गते नीरे
 सेतु मेवाचि क्रीषति॥ १२१॥ उत्कंठितार्थं संसिद्धिर्विना यन्नं
 प्रहर्षणं॥ तामेव ता यते तस्मै निरुष्टा सेवदुतिका॥ १२२॥ वा
 छिता दधिकार्थस्य संसिद्धिश्च प्रहर्षणं॥ दीपमुद्योतयेद्या २
 वतावदात्पुदितोरविः॥ १२३॥ यन्नादुपायसिद्धयार्था साक्ष्या
 नः फलस्य च॥ निधं जनौ षथा मुलं खनता सादितो निधिः॥ १२४॥

३७माण विरुद्धार्थं संप्राप्तिश्च विस्वादनं॥ दीपमुद्योतयेद्यावन्निर्वा
 णस्तावदैवसः॥ १२५॥ कारित्यं कृचयोः सृष्टं वांछताः पादप्रयोजनं॥
 दं निष्प्रतिविच्छातं रतं दाटी चरियोषितः॥ १२६॥ तदनाजं धनस्यै
 वयनाश्रयति सज्जुं॥ लानोयमेव नूपा लसेवकानां नवेधधः॥
 १२७॥ तान्मां तो यदि न स्यात्तौ मवरा लं तिस्तु सा॥ स्वल्पमेवां
 बुलनते प्रस्थं प्राप्तापि सागरं॥ १२८॥ मिलंति यदि प्राणिका
 णा निरमतघुतेः॥ दोसस्यान्यर्थं नानुज्ञातत्रैव गुणदर्शनात्॥
 १२९॥ विपदः संतुनः शब्दघासु संजीर्त्यते उरि॥ लेरा स्यादोष
 गुणं गुणदोषत्वकल्पनं॥ १३०॥ अखिलेषु विदंगेषु इतस्य
 छद्वोरिषु॥ शृङ्गपत्ररबंधस्ते मधुराणां गिरां फलं॥ १३१॥

दृग् २

धर ५

र ४

लि २

सुचार्थसुचनं मुद्राप्रकृतार्थपरैः पदैः ॥ नितंबगुर्वीरुणी सु
मविपुला च सा ॥ १३२ ॥ नृमिकैककृतार्थानां न्यासं रत्नावली
बुद्धः ॥ चतुरास्यः पतिलक्ष्माः सर्वस्वं महिपते ॥ १३३ ॥ तद्गु
णः स्वगुणः स्तूणादं न्यदोषगुणग्रहः ॥ पञ्चरागायतेनासामौ
किंकंतेऽक्षविषा ॥ १३४ ॥ पुनः स्वगुणसंघ्राष्टिपुर्वरूपमुदा
कृतं ॥ इरकेगंगलिप्तोपिषस्त्वघशसासितः ॥ १३५ ॥ पुर्वविस्थान
वत्तिश्वविकृते सति वस्तुनि ॥ दिपे निवारितेषां सीत्कां चौर
नैर्मदमद् ॥ १३६ ॥ संगतान्यगुणां नंगीकारमादुरतद्गुणं ॥ १३७ ॥
चिरं रागिं मच्चिते निहितोऽपि न रजसि ॥ १३८ ॥ प्राक् सिद्धस्य
गुणोत्कृष्टोऽनुगणः परसंनिधौ ॥ नीलोत्पलानि दधते कटाक्षैरहिनीलतां ॥ १३९ ॥

सादृश्यात् १

दृ २

मीलितं यदि सौंदर्यं सौतेन दए वनलहृते ॥ रसोनालहृति लाह्या
श्वरणे सकृज्जरुणे ॥ १३५ ॥ सामान्यं यदि सादृश्याद्वे ए वनलहृते ॥
पञ्चाकरं विधानां मुखं नालहृति सुन्दरां ॥ १३६ ॥ नेदेवैशिष्य
योः सुतो वृन्मीलितविशेषकैः ॥ हिमाद्रिते घशो मङ्गसुराशीते
न जानते ॥ १३७ ॥ लक्षितान्पुदिते चंद्रे पमानि च मुखानि च ॥ १३८ ॥
किंविदाकृतसहितं स्यात्तु गतेतरमुत्तरं ॥ यत्रेयं वेतसी पांथ
तत्रेयं सुतरा सरित् ॥ १३९ ॥ प्रश्नोत्तरांतरास्मिन्नुत्तरं चित्रमु
तरं ॥ केशरपोषणरताः केशेटाः किंवलंबयः ॥ १४० ॥ सुहसं
पुशरायान्निजतरसाकृतचेष्टितं ॥ मयि पश्यति सा केरोशी
मंतमणिमावर्णितं ॥ १४१ ॥

षडितं परवत्तांतं रातः साकुतवेष्टितं ॥ प्रिये महागतः प्रातः कां
 तातस्य मकल्ययत् ॥ १४६ ॥ व्याजोक्तिरुम्पेत्तु क्वायदाकारस्य गो
 धेनोक्तिर्य चनं सखिपस्य ग्रहारां मपरा गैरस्मिधुसरा ॥ १४७ ॥ गूढोक्तिरस्यो
 न्नोक्तिः दृश्या गीर्यदम्पं प्रति कथ्यते ॥ वषापेरिपरस्ते त्रादायातिहेत्र
 स्यादथां रक्तः ॥ १४८ ॥ विवतोक्तिश्चिष्टगुप्तं कविना विज्ञतं यदि ॥ वषा
 तरगन्ति पेरिपरस्ते त्रादिति वक्तिससूचनं ॥ १४९ ॥ युक्तिः परानि संधानं
 ना ॥ भुजं क्रियया मर्मगुप्तये ॥ त्वामासि स्वतो दृष्ट्वा ॥ न्यांधनुः पृष्णं करे
 गणवजापि करोत् ॥ १५० ॥ लोकप्रवादानुक्तिर्लोकोरिति किन्नरते ॥ १५१
 तेन जंग सदस्वकतिविभासा मीलयित्वा विलोचने ॥ १५२ ॥ वक्रोक्तिरि
 वरणं स श्लेषका क्वापामपरार्थप्रकल्पनं ॥ मुंचमानं दिनं प्रोसनेनेन
 रये ॥ १५३ ॥ दीडशतिके ॥ १५४ ॥

त्रि ३ कि २

ध्यं ३

स्वनावोक्तिस्वनावस्पतात्पात्तादिस्थस्ववर्णनं ॥ कुरंगैरुत्तरं
 गच्छैः तद्वकलैरुदिरितं ॥ १५५ ॥ नाविकं नुतनाव्यर्थसाक्षात्का
 रस्ववर्णनं ॥ अडं विलोकयेद्वापि यत्तु सुरासुराः ॥ १५६ ॥ उदा
 तमधिष्ठितं श्यायमन्योपलक्षणं सानौ यस्यानवधुलं तं धू
 र्जदिकिरीटिनोः ॥ १५७ ॥ रत्नस्तनेषु संक्रांतैः प्रतिबिंबशतैर्व
 तः ॥ रातो लंकेश्वरः क्रश्रादां जने येन तत्त्वतः ॥ १५८ ॥ अत्युक्ति
 रश्रुतास्तथा शौर्योऽस्वर्गादिवर्णनं ॥ त्वयि दातारिराजे दया च
 कांकल्पसाखिनः ॥ १५९ ॥ इयमौदार्यमार्तिगां राजर्षिसंप्राप्य
 कूपारास्त्वत्प्रतापाग्निषोऽपि ता ॥ पुनस्त्ववैरिव निता बाष्पपुरेण

शो १ वि १ मुर २ पुरितो ॥ १५५ ॥

निरुक्तिर्योगतोनाम्नामन्यार्थत्वेप्रकल्पनाईदृशैश्वरितैर्जा
नेसत्पदाषाकरोनवांतरा॥१५॥प्रतिषेधःप्रसिद्धस्यनिरोधस्या
नुक्तिर्जनानघुतमेतत्कितवकीडनंनिशितैशरै॥१६॥सिद्ध
स्यैवविधानंयत्तत्तामादुर्विध्यलंकेति॥पंचमोदाचनेकाले
को ~~ल्ले~~ किलभेकेकिलोन्नवेत्त॥१६॥हेतोर्देतुमतासार्धवर्णनं
हेतुरुच्यते॥असावुदेतिशितांशुर्मभिनेदायसुन्रवा॥१६॥
हेतुहेतुमतोरैवंहेतुं क्वचित्प्रवर्त्तते॥लक्ष्मिविलास
विदुषांकाटाक्षवेकटप्रनो॥१७॥इष्टंशतमलंकाराल ७२
रूपित्वानिर्देशिता॥आचामाधुनिकानांचमतान्पालोच्यसवर्तः॥

वत्वारोरसवत्प्रेमउर्जस्विचसमाहितं॥नावस्यचोदयःसंधिश
बलत्वमितित्रयः॥१६॥अष्टौप्रमाणलंकाराःप्रत्यहप्रमुखाःक
मात्रा॥एवंपंचादशानन्यानलंकारनविदुर्बुधा॥१६॥इतिश्रीमद
पदिहितविरोचितोऽर्थलंकाराणांशुल्लक्षणसंयुतःसमाप्तः॥
यादृशंपुस्तकेदृष्टंलादृशल्लिखितंमया॥यदिशुधमसुधंवाग्म
दोशोनदियते॥१॥प०धोलाश्रुतजेशंकरेनखि॥नादखाव
दि१४सने३॥श्री॥

१॥

॥ श्री॥

१॥

श्री॥

॥ गणपतयेनमः॥ श्रीशारदायनमः॥

श्री॥

श्री॥

श्री॥

॥ कुरवाणान ॥ चशकदयसंमंडविजेत्यः पृष्ठपृष्ठच।
परिवेशितं विवाहे उमंग लेन त्रिपाठिना ॥ १ ॥